

Romanul Marinei Stepnova
privește trecutul prin
lentila modernității.

NOVAIA GAZETA

**MARINA
STEPNOVA**
Livada

Traducere de Luana Schidu

CUPRINS

CAPITOLUL UNU

Mama 9

CAPITOLUL DOI

Tatăl 79

CAPITOLUL TREI

Fiica 113

CAPITOLUL PATRU

Fratele 193

CAPITOLUL CINCI

Fiul 265

CAPITOLUL UNU

Mama

Ce minune e Natașa asta!

Nadejda Aleksandrovna mângâie cartea cu mâna ei mică și fermă și chiar își miji ochii de plăcere. Coperta era de piele, caldă – toate cărțile din casa Boriatinski, inclusiv cele abia apărute, erau legate din nou în piele comandată special la Florența –, fină, maronie, cu nuanțe ușor mai închise pe alocuri.

Și nu ți-e milă, măicuță, să transformi vacile italiene în asemenea flecuștețe? chicotea Vladimir Anatolievici, care, de fapt, încuviința în taină toate capriciile consoartei. Era o gospodină desăvârșită, conducea casa pe picior mare, în stil rusesc, în ciuda austerei ei origini nobile străine (Nadejda Aleksandrovna era născută von Stenbock) și – mai ales – după douăzeci și cinci de ani de căsnicie încă râdea la glumele soțului ei.

Dar cărțile! Ah, cărțile! Astea!

Nadejdei Aleksandrovna nu-i scăpa nicio noutate în vreuna dintre cele trei limbi pe care le cunoștea (franceză, germană și chiar rusă) – deși, să fim serioși, scumpa mea, în rusă aș zice că n-are niciun rost să citești! În casa din Petersburg, bibliotecii îi era destinată o sală spațioasă, pe două niveluri – oamenii cumsecade dau baluri în astfel de săli, iar noi adunăm praf prin colțuri.

Dar nu numai la Petersburg – în trei proprietăți n-aveai loc să-ntorci de-atâtea cărți, iar acum uite că se aglomera văzând cu ochii și cea de-a patra, și Nadejda Aleksandrovna, care chiar în primăvară semnase actul de cumpărare pentru terenul și casa din Anna, începuse renovarea noii locuințe tocmai cu biblioteca, și deja se gândea dacă să-l aducă aici pentru o vreme pe tânărul german plicticos, cu o constelație de coșuri pe frunte, al cărui nume de familie nimeni nu se învrednicea să-l rețină. Tânărul se ocupa de biblioteca de la Petersburg a familiei Boriatinski și de două ori pe lună își făcea apariția în casă, scârțâind încetișor din tălpile pantofilor, cu mâinile lui rumene, luterane, de-a dreptul prostesc de cinstite, desfăcute larg, de parcă-și lua zborul. Ținea un registru în care nota după cum îl instruia stăpâna și după propria-i pricepere curiozități și noutăți despre cărți și era îndrăgostit în tăcere, neobservat, dar aproape nebunește de Nadejda Aleksandrovna, cu care abia dacă schimbase zece vorbe.

Odată, greșind ușa, a dat, într-o cămăruță strâmtă, înăbușitoare, căptușită cu mătase și căldură, peste pantofii ei de bal, mici, complet roz pe dinăuntru, și numai că n-a leșinat de pasiune și fericire, astfel că și trei ani mai târziu, pe când tuberculoza stătea să-l răpună, vedea încă în fața ochilor tălpile delicate, aproape transparente și murmură: pantofiorii, pantofiorii – până când totul i s-a învălmășit în minte, până când s-a terminat, până când l-a eliberat viața asta, chinul ăsta...

Rusia, Lethe, Lorelai.

Și uite-așa n-a mai aflat că pantofiorii nici măcar nu erau ai Nadejdei Aleksandrovna, ci ai uneia dintre numeroasele ei nepoate înveșmântate în dantelă – familia era foarte mare, foarte bogată, penetrând toată lumea rusească de pe atunci cu o rețea întreagă de rude de sânge.

Pe Nadejda Aleksandrovna au vrut s-o anunțe că amărâtul de bibliotecar s-a prăpădit, dar au uitat.

...Îm? Ce zici de vaci, măicuță? Păi nu-i păcat?

Lasă, flutură din mână Nadejda Aleksandrovna fără răutate. Ai o idee fixă cu vacile alea. Până la urmă, tot biftec ajung. Mai bine citește – e așa o minune, că nici nu se poate povesti!

Vladimir Anatolievici se aplecă nesigur asupra ultimului volum din *Război și pace*, care abia apăruse – în 1869. Contelev Nikolaevici Tolstoi era, negreșit, de neam bun și se comporta exemplar în serviciul militar, ceea ce, din punctul de vedere al lui Boriatinski, prinț și general-feldmareșal, era un merit incontestabil, dar pentru ce, când ești un om cum se cuvine, să mâzgălești românele, ba să le mai și publici apoi? Nu, nu-i asta legea bărbaților, Nadenka, așa că fii amabilă și scutește-mă de efuziunile tale.

Fata desemnată în grabă de Nadejda Aleksandrovna drept cameristă până la venirea Taniușkăi se apropie târșâindu-și picioarele și întrebă, fără să-și ridice ochii, unde poruncesc să servească ceaiul – de parcă n-ar fi fost clar că seara, în iulie, ceaiul trebuie băut numai în grădină. Și, vă rog, spuneți-le să dea și zmeură proaspătă. Auzind neobișnuita adresare la plural, fata – masivă, ciupită de vărsat, urâtă – tresări ca plesnită cu urzici peste picioarele-i zdravene și, tot fără să ridice ochii, ieși. Nadejda Aleksandrovna, învățată că la Petersburg împărătesei, cu care ea era foarte bună prietenă, poți și chiar trebuie să-i spui „Mașenka“ și „tu“, iar portarului de asemenea poți și trebuie să-i spui „dumneavoastră, Afanasi Grigorievici“, oftă. Un cârcel al iederei se asorta încântător cu un cârcel de pe stâlpul foișorului, și el absolut încântător, dar nezugrăvit de prea mult timp ca să nu se observe. Oamenii din proaspăt cumpărata moșie Anna uimeau prin ignoranța și lenea lor. Lene și ignoranță. Ca peste tot.

Ar trebui să deschidem o școală aici, zise Nadejda Aleksandrovna.

Biciul e mult mai eficient, exclamă ferm Vladimir Anatolievici și fu taxat pe loc ca adept al iobăgiei și troglodit. Supunându-se Nadejdei Aleksandrovna, volumașul de Tolstoi

se apropie cu încă câțiva centimetri de Boriatinski, iar în urma lui se târî smerit pe fața de masă, plutind spre pădure, soarele de Voronej. Mirosea a iarbă cosită, straturi de flori de curând udate și, peste toate, plana o aromă densă, pătrunzătoare de tutun și micsandre proaspete.

Fata se întoarce și anunță că nu e zmeură. Nadejda Aleksandrovna își arată indignarea. Proprietatea din Anna fusese cumpărată nu în ultimul rând pentru grădinile luxuriante. Fosta stăpână, care prefera o abordare științifică în toate cele și care chiar avea o corespondență extinsă cu surorile botaniste Sarah Mary și Elizabeth Fitton, răspândise pe pământul gras din Voronej asemenea arbuști nemaivăzuți, că Nadejda Aleksandrovna, care se înnebunea după tot ce era neobișnuit și frumos, le plătise urmașilor bătrânei plecate în adevăratele grădini ale raiului atât cât ceruseră, fără să se tocmească. E drept, imensele căpșuni de grădină care se coceau în sere la Crăciun și perele rozalii, mirosind a scorțișoară, se dovediseră după cumpărare o legendă vagă, dar zmeura? Pe ea ce vânt o luase?

Nu e chiar deloc? dori să precizeze Nadejda Aleksandrovna, și în vocea ei, adânc de tot, răsună, revărsându-și albastrul, o notă vagă de oțel. Fata dădu trist din cap. Deloc. Păi unde a dispărut? Slujnica tăcea, cu capul plecat. Biciul, biciul și numai biciul! murmură vesel Boriatinski, căruia puțin îi păsa de zmeură și de orice floră fără rost. Cu totul altceva era un rosbif bun.

Nadejda Aleksandrovna se ridică, agățând scaunul cu fusta, trase, trase din nou și își rupse dantela scumpă, adunată în ghirlande complicate. Fata icni speriată și plecă și mai mult capul.

Basmaua îi alunecase, așa că i se vedea creștetul rotund, uns cu ulei de lampă. Foarte copilăresc. Scăfărlie, își aminti deodată Nadejda Aleksandrovna cuvântul acela nostim, la fel de copilăresc. Așa zicea doica.

Vino-ncoa, rândunico, să te sărut pe scăfărlie.

Bine, puteți pleca, porunci Nadejda Aleksandrovna dojenindu-se în sinea ei pentru că se mâniase. Să-l citești pe Voltaire, să pui frunze de toamnă ca semne de carte în *Optsprezece brumar al lui Ludovic Bonaparte*¹, și să-ți ieși astfel din fire pentru nu știu ce zmeură!

Fata, care nu pricepea absolut nimic, plecă – bătaia, ca și mângâierile, de altfel, nu îi producea nicio impresie. De fapt, îi era totuna – în cel mai înfricoșător, cel mai rusesc sens al acestei expresii nesofisticate. Adică într-adevăr: tot – una. Numai să nu fie război și să fie roade vara. Și acest „totuna“ deznădăjduit, de piatră, nu putea fi influențat nicicum de vreo revoluție, reformă sau efort moral al oamenilor buni și cinstiți, care veac după veac se simțiseră vinovați numai pentru că știau să gândească și să sufere în mai multe limbi deodată și se spălaseră în fiecare zi temeinic pe gât și pe mâini.

Nadejda Aleksandrovna își dădea seama că acuși o să-i treacă prin minte un gând de-a dreptul reprobabil, cum ar fi că poporul rus, acest amărât fără noroc, nu are câtuși de puțin nevoie de o iubire specială, care să-l împlinească, și cu atât mai puțin de iubirea ei personală, așa că dădu din mână a lehamite și porni pe alee spre grădina de arbuști. Pietrișul scârțâia puternic sub picioarele ei, din bucătăria aflată nu departe mirosea a plăcintă care se odihnește sub ștergar, și Nadejda Aleksandrovna simți deodată că îi e foame – ca în copilărie – și că, tot ca în copilărie, e foarte fericită – intens, acut, până la un gădilat plăcut sub genunchi.

Cam mult despre copilărie azi, se miră ea și, ajunsă în livada uriașă, scăldată în soarele arămiu al amurgului, înțelese de ce.

¹ Lucrare de Karl Marx publicată în 1852, care analizează lovitura de stat bonapartistă de la 2 decembrie 1851 din Franța, în urma căreia Charles-Louis-Napoléon Bonaparte s-a autointitulat al doilea împărat al francezilor, sub numele de Napoléon al III-lea.

În jur era sărbătoare – una fără sfârșit, generoasă, solemnă. O verdeață succulentă, aproape primitivă țâșnea de peste tot, se ondula, se încolăcea în cârcei, se ridica în vârtejuri aprige. Nadejda Aleksandrovna simțea fizic în preajmă o mișcare tihnită continuă: zumzăitul somnoros al albinelor, bâzâitul țânțarilor, curgerea fluidelor în viguroase vene invizibile, foșnetul frunzelor și chiar scârțâitul subțire și încordat cu care străpungeau pământul palizi lăstari tineri ai viitoarelor plante. Hölderlin, care îi plăcea atât de mult și care-și petrecuse, bietul, bietul de el, patruzeci dintre cei șaptezeci și trei de ani care-i fuseseră sortiți sub kilometri întregi de foarte transparentă nebunie germană, ar fi numit această livadă un imn închinat puterilor divine ale naturii. Dar, firește, nu era niciun imn – era pur și simplu murmurul unui organism funcțional normal, plin de sunete ascunse și vizibile, pe care doar un bigot fără speranță ar fi îndrăznit să-l numească necuviincios.

Zmeurii o trăgeau de poale pe Boriatinskaia parcă cerându-și iertare, și Nadejda Aleksandrovna dădu deoparte moale, ca pe o mână, creanga lungă tare, acoperită cu spini albicioși microscopici, dar ascuțiți. Fructe, într-adevăr, nu erau, fata nu mințise – uitaseră arbuștii părăsiți, neîngrijiiți, nici nu fuseseră tunși iarna, așa că zmeurii erau acum doar o verdeață succulentă, fără rod. Vișinul, în schimb, dăduse o recoltă întregă, și încă ce recoltă! Nadejda Aleksandrovna ridică privirea – lumea de deasupra ei se învârtea, verde cu purpuriu, neted-întunecată, străpunsă, inundată de lumină – și izbucni în râs de bucurie. Crescută între mlaștinile secate din zona Mării Baltice, ea nu putuse nici să-și imagineze măcar un triumf atât de convingător al materiei divine. Făcu un salt și rupse un fruct greu și fierbinte. Un stol de mierle alarmate țâșni deodată din pom, împroșcând-o pe noua stăpână nepoftită cu cele mai grosolane vorbe.

Bravo vouă, mormăi Boriatinskaia. Nu mai faceți scandal, e destul pentru toată lumea.

Vișina s-a dovedit a fi și la gust exact așa cum arăta – fierbinte, grea și întunecată. Vie. Și următoarea. Și încă una. Și încă. Nadejda Aleksandrovna își scoase repede eșarfa de batist și, aruncând-o pe iarbă, mică, mototolită, acoperită de pete intense, ca de ftizie, se apucă să-și lingă degetele lipicioase, grăbită, lacomă și înghițind din când în când din greșeală sămburii mici și tari. Pe rândul de alături vișinele se dovediră a fi cu totul altfel – deschise la culoare, aproape albe pe dinăuntru, acrișoare și răcoroase. Nadejda Aleksandrovna merse mai departe, minunându-se de planul fostei stăpâne, pe care îl înțelegea brusc – da, așa e, vișinele din pomul mai bătrân încă nu se copseseră, atârnavu verzi, abia atinse de rumeneală, așteptându-și ceasul. Livada era gândită simplu și inteligent, ca un revolver – trăgea pe rând, astfel încât să nu fie săptămână în care proprietarii să rămână fără recoltă, fie ea de vișine, prune, mere sau pere, care se înlocuiau unele pe altele pe măsură ce se coceau.

Ajungând la un măr, Nadejda Aleksandrovna rupse și gustă un fruct tare și alungit, urâțel, care-i revărsă pe buze sucul lui cald și aromat. Perele erau încă tari ca piatra, lemnoase și la gust, și la înfățișare, în schimb din porumbar Boriatinskaia se înfruptă după pofta inimii, uitând cu totul de manierele pe potriva originii și numelui ei și doar scoțând un mic țipăt ori de câte ori îi cădea în cap câte o prună moale, răscoptă. Cele mai gustoase, albaștrui, cu miezul translucid, zemoase, atârnavu mai sus decât toate, și în scurt timp, de-atâtea sărituri și eforturi vesele, subsuorile Nadejdei Aleksandrovna se înfierbântară. Iar prozaicele pete trădătoare de pe rochia ei în dungi aveau să se transforme, aproape optzeci de ani mai târziu, în cel mai frumos citat dintr-un roman autobiografic al unui scriitor și

poet pe care Boriatinskaia nu-l va fi cunoscut nicicând. Dar nu, era prea devreme, în 1869 abia venise pe lume tatăl lui...

Ah, tu trosnei crengile astea uscate, draga mea! Am crezut că a intrat vreun urs, am poruncit chiar să-mi aducă pușca. Ia hai, mi-am zis, să-l dobor direct în grădină și să-l aduc la cină, chiar dacă o să zici că-s troglodit.

Nadejda Aleksandrovna se întoarse – luată prin surprindere, fericită, cu pete de fructe trădătoare pe gulerul de dantelă și chiar la poale, cu părul plin de crenguțe încurcate, flori uscate și praf ușor, vesel, de țară. Soțul ei o privea tandru și amuzat, ca odinioară, cu douăzeci și cinci de ani în urmă, când o invitase pentru prima dată la o mazurcă ce încă nu presupunea niciun fel de obligații. După câteva luni, tot atât de tandru și vesel, o condusesese – subțirică, abia zărindu-se în norul de mătase și organza, foarte-foarte tânără – la altar. Tandru și vesel, așa a fost la ei în general – un cuplu minunat, strălucitor chiar: bravul ofițer din gardă cu un nume răsunător în toată Rusia și mica contesă frumușică cu o zestre de basm, preferata familiei țariste, răsfățată la curte. Părinții, după ce se sfătuiseră cu grijă, îi aduseseră laolaltă ca pe niște trăpași de preț, ca pe niște câini de rasă pură, după ce în prealabil luaseră în calcul toate generațiile neamului și cercetaseră toate rateurile și variantele – și nu se înșelaseră. Căsnicia s-a dovedit reușită, tandră și veselă, ca ocrotită de o aripă de înger. Totul, totul s-a aranjat ideal: stările de spirit, relațiile, obiceiurile, modul de viață, până și biochimia, la care nimeni nu se gândise, era binecuvântată la soții Boriatinski – totul se potrivea: mirosuri, gustul salivei, căldura tihnită a corpurilor, niciodată nu și-au fost neplăcuți unul altuia, și Vladimir Anatolievici, seara (nu prea des, dar nici prea rar), apropiindu-se de dormitorul soției sale, era întotdeauna încredințat că va găsi ușa deschisă. Aerul răcoros al Petersburgului, pânda răcoroasă de Olanda, pielea răcoroasă a

antebrațelor netede, venele subțiri, oftatul ușor, acțiunea tăcută și răcoroasă, de fapt nu acțiune, ci de-a dreptul taină.

Îți mulțumesc, draga mea. Noapte bună. Îngerii să te păzească.

Nici nu se certau vreodată – și brusc, Nadejda Aleksandrovna a înțeles că asta e îngrozitor. Nu mai voia tandrețe și veselie, voia altceva.

Acum, în livada asta succulentă, prea plină, aproape indecentă, își dădu seama pe neașteptate că douăzeci și cinci de ani trăise cu soțul ei pur și simplu unul lângă altul, de parcă n-ar fi fost oameni, ci niște cățeluși de casă bine-crescuți, atât de demult obișnuiți cu castronul și culcușul comun, încât se șterseseră toate diferențele vitale, de animal, dintre ei. Să alerge fiecare de unul singur, să-l fugărească pe celălalt, să schelălăie, să se bată, să muște, s-o țină pe-a lui, să cedeze, în cele din urmă, dar numai după o alergătură lungă și înfierbântată, numai după luptă. Cărțile citite o înconjurau pe Nadejda Aleksandrovna murmurând în surdină – pline de închipuiri, de umbre transparente, fiecare, spre deosebire de ea însăși, ducând o viață minunată, plină de sevă. Până și pe cei doi copii îi adusese pe lume fără presupusele chinuri, și durerea asta îndelungă, târăganată, negrăbită a nașterii nu putea fi comparată nici măcar cu suferința de-o clipă a plămuitei Natașa Rostova, care-și jelea iubitul.

Ce cuvânt prețios – iubitul! Ca o coroană. Cu vârfuri ascuțite, strălucitoare.

Nadejda Aleksandrovna mai făcu un salt, culese o prună albastră, cu coaja stând să plesnească, și se apropie de soțul ei. Acesta încă zâmbea din ochi, încă o privea tandru și vesel, ca întotdeauna, și tâmplele îi erau deja cărunte, Doamne, și favoriții, deși moi, mirosind atât de familiar – a verbină de Grasse și tutun londonez –, și ei ninși, și albul părului ei sub buclele false, frigul care venea din toate părțile, singurătate, singurătate, douăzeci și cinci de ani împreună, și o privește la fel – și totuși

nu la fel, nu la fel, se vedește că de fapt n-o privește deloc la fel. Nadejda Aleksandrovna gustă din pruna fierbinte, i-o întinse soțului ei – crăpată, aproape biblică, aproape ca o smochină, mustind de foame și miere, din livada micuței Sulamita, cea cu picioare arămii și la fel de închipuită.

Poftim, ia, dragule. Gustă.

El tot nu pricepea, mestecând politicos, cu râvnă, cu dinții din spate încă ai lui, dar cei din față, ea știa, falși, niște coroane reci din ceramică. Sunt foarte bătrâni, Doamne, sunt deja foarte bătrâni, cum de nu și-a dat seama, cum de el a permis!

Au pus de ceai, cum ai poruncit...

Nadejda Aleksandrovna nu-l lăasă să termine, se ridică pe vârfuri și îl trase brusc spre ea – încă mestecând, încă nepricepând. Moliciunea prunei, saliva, seva soarelui care apunea, mirosul înăbușitor de transpirație proaspătă...

Nu, nu vesel și tandru. Nu vesel și nu tandru. Ci uite-așa, uite-așa, uite-așa! Și încă așa! Da, vreau. Chiar așa vreau.

Nimeni nu porunci să fie strâns ceaiul – spre bucuria mierlelor, care puseră repede de-un chef pe furiș în foișor. Laptele gras, gălbui, muls de dimineață, promitea viață lungă. Zaharnița fu cotropită de furnici. Împrăștiară firimiturile dulci prin toată livada. Plăcinta ieșise delicioasă. Mere fierbinți, scorțișoară, bezea. Una dintre lingurițele de argint fu șterpelită de o coțofană care croncănea mărunț, copleșită de fericire, cealaltă linguriță scăpă – alunecase pe jos, într-o crăpătură, în întunericul salvator, așteptându-și sorocul –, peste mulți ani avea s-o dibuiască îndemânatica și agera Tusia și să i-o întindă Niutei – uite ce-am găsit!

Două fete – cu umeri identici, rochițe identice, bentițe identice peste cărarea îngrijită – se vor apleca deasupra obiectului înșelător, descifrând monograma înnegrită. Păi asta-i a mamei! Știu eu! E a mamei! Mergem să-i arătăm? Și vor da fuga amândouă, doborând în mers căpșoarele galbene și naive

ale narciselor înalte. Niuta, ca întotdeauna, cu jumătate de pas în urmă.

*Les enfants, les enfants, on ne court pas si vite! Ce n'est pas convenable!*¹

Nici pentru cină nu dădu nimeni vreo poruncă, și bucătăreasa, care oricum lânzezea în așteptarea iminentei sosiri a bucătarului din capitală, se duse la culcare în lacrimi, dar mai întâi i se plânse îndelung de viața ei Maicii Domnului cu Trei Mâini, trăgându-și nasul și lipindu-și din când în când fruntea de scândurile răcoroase, frecate până la albire. A fost abolită și legea iobăgiei, eliberarea zace în cușor, dar ce rost are? Parcă eu, Măicuță, n-am suferit! Născătoarea de Dumnezeu tăcea, cu fața prelungă întoarsă vag de la bucătăria întunecată și ținându-l cu o mână pe Mântuitorul mic și trist. Cealaltă mână – cu palma prelungă, cu degetele lipite – i se odihnea pe piept. Bucătăreasa atinse cea de-a treia mână, ciudată, votivă, a Maicii Domnului, parcă suspendată în aer lângă picioarele încrucișate ale pruncului Iisus – a cui e jertfa asta stranie? O glumă răutăcioasă? O reminiscență a unui cult străvechi? O neglijență a pictorului de icoane prea adâncit în muncă, iar când le fusese dusă oamenilor, aceștia se văicăriseră, dar era deja târziu – o să ne rugăm la ce avem? Păcat! Sau așa și trebuie, ca trei brațe materne deodată să-l ocrotească pe Cel ce a luat asupra Lui să-i ocrotească pe toți? Bucătăreasa se duse în ghețarie, se convinse că aluatul de foitaj frământat de sute de ori pentru plăcinta de a doua zi doarme dus, își adună forțele și, cu un geamăt, se urcă în pat.

După câteva minute, întreaga moșie Anna dormea, sforăind greu, foindu-se, scărpinându-se și pufnind, doar din când în

¹ Copii, copii, nu se aleargă atât de repede! Nu e cuviincios! (În franceză în original.)

când băteau din copită caii moțâind în grajd, speriați de trupurile tăcute ale liliecilor, care deodată, de nicăieri, țâșneau în aerul nopții și dispăreau iar la fel de repede, parcă nu ființe vii, ci găuri negre, goluri în spațiu, care duc în nu se știe ce lume învecinată, sau poate îndepărtată. Iar și mai târziu, după miezul nopții, în dormitorul noii stăpâne se auziră o mișcare ușoară, ca de petală, șoapte, un râs încetișor, foarte tineresc, gata să izbucnească cu toată forța – șșșt, taci, o să ne-audă! N-au decât să audă.

Apoi ușa se deschise și pluti o flacăra rotundă de lumânare – englezească, de noapte, din ceară albă, de cea mai bună calitate. La palat doamnele de onoare numai că nu se băteau pe unele ca astea. Războaie ale mucurilor de lumânare. Să ne dea, la urma urmelor, lumânări bune! Să ne dea! În vârful picioarelor, împiedicându-se și înghiontindu-se, ca niște copii, soții Boriatinski se plimbau prin casa uriașă, pe care încă nu apucaseră s-o cunoască bine. La dreapta? Nu, nu, nu pe-acolo! Râzând înăbușit și gata să cadă, găsiră în sfârșit cămara – firește, încuiată. Cum adică, măicuța mea, n-ai nici măcar cheile de la cămară? Bună gospodină, nimic de zis! N-am apucat, Taniușka n-a venit încă – se stropși Nadejda Aleksandrovna, despletită, desculță, picioarele ei mici călcând din când în când pe tivul larg al cămășii de noapte din batist. Tup-tup. O lumânare pâlpâindă, mâinile fierbinți ale soțului, o mușcătură pe umărul sărat, râs, hârjoană copilărească, luptă între adulți. Uite ce-nseamnă să fii viu! Carevasăzică așa e! Așadar, Taniușka e capul nostru? Ei, atunci cu ea trebuia să mă însor, șopti vesel și tandru Vladimir Anatolievici – și era un altfel de vesel și tandru, cu totul altfel. De la sărutul acela din livadă nu-și mai spusese nici măcar un cuvânt în altă limbă decât rusa – franceza, cu care erau obișnuiți, nu suporta tensiunea vie, fierbinte, îi împiedica –, și asta era tot ceva nou, fericit, și Nadejda Aleksandrovna credea că acum așa o să fie cu ei – toată viața. I-a tras una după ceafă

soțului ei și i-a dat voie: n-ai decât să te-nsori! Eu o să-l iau pe argat. Țala cu bucle. Tânăr. Zdravăn! Vladimir Anatolievici izbucni în răs. O să vă biciuiesc! îi amenință el laolaltă pe Nadejda Aleksandrovna și pe argatul nenumit, care dormea dus undeva în întunericul dens, fără să aibă habar în ce încurcătură intrase făptura lui imaginară. Biciuiește-ne, se învoi Nadejda Aleksandrovna. Biciuiește-ne, tăicuță boier. Numai, pentru numele lui Dumnezeu, dă-ne de mâncare. Altfel o să fie cutremure mari, și foamete, și molimă, și nenorociri, și semne mari pe cer. Amândoi izbucniră iar în răs și căzură unul peste altul – și numai evanghelistul Luca, veselul grec din Antiohia, doctor pe corăbii și sfânt, stătea cu ei – și râdea și el.

Boriatinski, riscând să fie prins doar în chiloți, fură cheile de la cămară de la bucătăreasa adormită, cu o îndemănare deloc princiară. Aha, carevasăzică de-ăsta-mi ești! se îngrozi însuflețită Nadejda Aleksandrovna, strângând la piept o străchinuță cu iaurt, și Vladimir Anatolievici, târând în grabă în dormitor, soldățește, ba lăsându-se pe vine, ba ridicându-se, proviziile agonisite, simți deodată că e mândru de această victorie caraghioasă și încă și mai mândru de admirația caraghioasă a nevestii decât de gradul lui de general-feldmareșal, de glonțul din șold și de medalia de aur cu inscripția „Pentru vitejie“. Ce înseamnă Șamil și cucerirea Caucazului în comparație cu femeia asta, care stă pe așternutul mototolit și râde, și mănâncă pâinea de secară și carnea rece pe care chiar el le-a furat pentru ea, le-a dobândit singur, cu mâinile lui...

Dormiră aproape până la două ziua, pentru prima dată în același pat, plin de firimituri, răvășit – făcuți ghem, ca animalele, îmbrățișându-se pentru prima dată din toate puterile. Boriatinski se trezi primul – de la oblonul care se tot trântea. Din cerul cenușiu mohorât cădea o ploaie tot cenușie, mohorâtă, mărunță. Nici urmă nu mai rămăsese din măreția

rozaliu-paradiziacă a zilei anterioare. Vladimir Anatolievici se ridică, își frecă zdravăn ceafa înțepenită și se îndreptă spre camera lui, pășind peste farfurii, resturi de mâncare, străchinața răsturnată, cu iaurtul mâncat până la ultima picătură, peste sâmburi de prune și lucrușoare femeiești drăgălașe, a căror destinație nici nu se aventura să o ghicească – niște panglici de mătase trecute printr-un batist decupat lipsit de apărare, ajururi, valuri de mătase și pânză mototolite, delicate jartiere nemaivăzute, pe care cu o zi înainte le smulsesse grăbit de pe soția lui, luând-o prizonieră sau poate predându-se el...

Prostii, prostii, prostii!

O oră mai târziu, ajungând la masă, Nadejda Aleksandrovna dădu cu ochii de soțul ei – bărbierit, proaspăt, parfumat, indiferent. El puse ziarul deoparte, se ridică, salutându-și cuviincios soția și – vesel și tandru, ca mai-nainte, ca și cum nimic nu s-ar fi întâmplat între ei – spuse în franceză ceva despre vremea proastă, care îi împiedica să iasă la plimbare. Veni grăbită să-i sărute mâna Taniușka cea de neînlocuit, camerista care o slujea pe Nadejda Aleksandrovna din copilărie, de fapt singura ei prietenă adevărată, care sosise în sfârșit. Nadejda Aleksandrovna, simțind cum aerul din jurul ei îngheață încet, ca în noiembrie, se așeză la masă și își îndreptă cutele apretate ale rochiei frivole deschise, nepotrivită nici cu vârsta, nici cu momentul. Cum mai suferea! Benzi peste piept. Deja fără crinolină, dar încă fără turnură. Strâmtă, nefamiliară, incomodă. Vladimir Anatolievici continua să vorbească, povestea ceva din *Pravitelstvennii vestnik*¹, dar Nadejda Aleksandrovna nu asculta. Gustă din cafea, clătină din cap și adăugă o picătură de lapte. Ieși și mai rău. Mai bine să nu fi încercat. Să nu fi știut deloc. Să nu fi știut nimic.

¹ *Curierul Guvernului* (rus.).

Plouă toată ziua, și a doua zi la fel, iar când în sfârșit vremea se schimbă și Boriatinski bătu noaptea încetișor la ușa dormitorului nevستی-sii, nu-i răspunse nimeni. Răsuci vechiul mâner, trase – în zadar, o zădărnice de care nimeni nu avea nevoie, o foarte vie umilință. Prima în douăzeci și cinci de ani. Ar fi putut măcar să se explice, să dea vina pe o durere de cap, să inventeze ceva. N-a dat vina, n-a inventat, nu s-a explicat. Nu era drept.

Răceala spori, pătrundea din toate părțile, sufla, cuprindea totul – nemilos, deznădăjduit; Nadejda Aleksandrovna se înfășura în șaluri, suferea de frig, apoi încetă cu totul să iasă, se cuibărea în camera ei și zăcea zile în șir, palidă, lipsită de sânge, împietrită, aruncând pe covor câte un nou volum care-și pierduse vraja. Nici cărțile n-o mai ajutau. Nici cărțile! Vladimir Anatolievici trimitea să fie întrebată de sănătate, se plimba îngrijorat prin fața ușii încuiate – se prefăcea, de bună seamă, se prefăcea. Spune-i să mă lase-n pace odată! Și Taniușka ieșea, urâtică, uscată, cu mersul ei rapid, caraghios, de rață, și vorbea cu Boriatinski, de la egal la egal – ba chiar nu de la egal la egal, căci Taniușka avea ceva mai multă putere și influență –, și Boriatinski privea spăsit, de jos în sus, ca un băiețel pedepsit pentru toate prostiile deodată și de aceea neștiind ce să spună, cum să-și ispășească vina. Nu mănâncă nimic? Nu, nimic, boierule. Nici de citit nu mai citește. Zace așa zile-n șir – se uită-n perete și plânge.

Când Nadejda Aleksandrovna refuză până și un ceai slăbuț, chemară doctorul, pe cel al locului – da' o fi bun? Se zice că-i bun, Vladimir Anatolievici, dar oricum n-ai de unde alege. Până ajunge de la Petersburg... Boriatinski, jurându-și în gând să tragă o linie de cale ferată spre Anna (avea să fie făcută, dar nu de el, și în 1897 pe linia Grafaskaia-Anna avea să treacă primul tren), ieși în persoană să-l întâmpine pe doctor în cerdac și, strângând mâna uscată, roșie, mirosind a iod, simți pe loc o dorință vie de a săruta această mână. Dacă ar fi avut caschetă, și-ar fi scos-o de

pe cap, pe cuvânt de onoare. I s-ar fi prăbușit la picioare. Numai s-o salvezi!

Meisel, Grigori Ivanovici, se prezentă doctorul, trecut de prima tinerețe, zdravăn, cu părul cărunț tuns perie pe capul mare și rotund. Căută ceva în ochii lui Boriatinski și adăugă liniștit: de confesiune luterană. Pufnind, Boriatinski desfăcu brațele – parcă asta are vreo importanță, vă rog, intrați, poate doriți un ceai după drum?

Meisel nu răspunse, urcă cu greu treptele care scârțâiau jalnic și cuprinse din priviri toate ferestrele salonului, care dădeau spre livadă.

Părea a evalua – dar cum anume, nu dezvăluî.

Porunciți să fiu dus la bolnavă, dispuse el și porni, porni legănându-și geanta ponosită; era scund, vânos, cu o liniște nemaivăzută de Boriatinski, nu de aristocrat, ci de profesionist, de meseriaș cinstit, al cărui fiecare gest, fiecare cuvânt e prețuit în aur curat. Și prințul de cincizeci de ani, uitând de toate, ca un mânz speriat, cu picioare lungi, alergând ba la dreapta, ba la stânga, îmbrâncind-o pe omniprezenta Taniușka – fugi, toanto, și pune să i se dea apă doctorului, sau ești surdă?! –, mergea grăbit în urma lui, arătându-i drumul și chiar – pentru prima dată în viață! – plecându-și umil spinarea, de-ar fi putut fi invidiat de orice funcționar. Numai de n-ar fi ftizie, Doamne! Numai de n-ar fi ftizie! implora el în gând, fără să-și dea seama că nu lui Dumnezeu i se adresează, nu Domnului nostru Iisus Hristos, ci acestui Meisel necunoscut, vraci de țară de confesiune luterană în redingotă prăfuită...

Se trânti ușa dormitorului. Liniște.

Numai de n-ar fi ftizie.

Meisel ieși după trei sferturi de ceas – în clinchetul scurt al orologiului. Estimase exact timpul. Tot atât de netulburat, lui

Boriatinski i se păru chiar indiferent, de parcă nu Nadenka ar fi zăcut acolo, pierind în spatele ușii ăleia blestemate, parcă nu Nadiușa mea. Doamne, Dumnezeu! Boriatinski era atât de zdruncinat, încât trebui să se apuce de marginea unei măsuțe apărute cine știe de unde – în toate cele patruzeci și cinci de minute de așteptare își turnase fără rușine din coniacul care se nimerise din păcate la îndemână, dădea pe gât câte un pahar întreg, mai ceva ca viitorii decadenți, și poftim! Se văzu iar un tânăr cadet, dar atunci, pare-se, oricât ar fi băut, nu făcea de rușine garda, avusese onoarea să se îmbete cu marele prinț Konstantin Nikolaevici, și fratele mai mic al autocratului rus, ca toți Romanovii, ținea cât se poate de bine la băutură, își permitea personal...

În cele din urmă gândurile lui Boriatinski se încălciră și, fără să lase din mâini măsuța, întrebă: cum e, ăăă... Al naibii nume îi pierise cu totul din minte, spălat de coniac. Rău, o să se supere, o s-o omoare pe Nadiușa... Ăăă... Cum se simte, doctore? Nu întrebă, ci chițai parcă, ca un șoarece de sub mătură.

Meisel spuse calm: puteți să intrați la ea. Nu-i răspunsese – îi îngăduise, de parcă el ar fi fost stăpân acolo, și Boriatinski auzi pentru prima dată în glasul doctorului, și de fapt nu în glas, ci în intonație, ceva deranjant de nerusesc. Ca și cum Meisel punea cuvinte obișnuite într-o ordine vag neobișnuită, și părea prea liniștit, prea fără cusur. Prea sigur. Rușii nu vorbesc așa. Ei ori tac, ori țipă. Boriatinski alese prima variantă. Clătină doar din cap și, controlându-și pasul cu ultimele puteri și înțelegând și el că acesta e primul și cel mai rușinos semn de beție, se apropie de ușa care în aceste săptămâni fără sfârșit devenise cel mai crunt dușman al său.

Se deschise. Se închise.

Foarte liniște. Foarte înăbușitor. Aproape întuneric. Na... Nadiușa?

Orbit de soarele amiezii, Boriatinski se împiedică de altă măsuță instabilă – astăzi cu siguranță mobilierul complota împotriva lui –, își roți neliniștit capul, căutându-și soția, dar ea nu era – și doar aerul din spatele perdelelor mirosea tandru, puternic și sofisticat a Nadenka – ca și cum cineva ar fi vărsat o sticlură cu tot ce era mai bun din ea. Tot ce era mai de preț.

Volodea...

Slab, foarte încet. Ca un clopoțel căptușit cu fetru, cu jumătate de glas.

Unde ești, fir-ai tu să fi...

Iat-o, Doamne.

Aproape nevăzută, aproape imaterială, pe pat. Pernele afânate erau mai întunecate decât fața ei, care se subțiasse atât de tare, încât părea că totul se transformase într-un profil, într-o siluetă decupată din hârtie velină de un înger trecător. Doar ochii îi străluceau – imenși, ca de oglindă, ca ai unei bufnițe sub streășină.

Plânge?

Prințesa vru să spună ceva, dar nu putu – se înecă.

Ftizie! Așadar, totuși e ftizie!

Nadenka!

Boriatinski căzu deodată în genunchi și se târi, ca în biserică, cum nu se târâse în viața lui, până când atinse cu nasul mâna soției sale – ca un cățel, ca un copil. Nu, nu, nu, murmură el, suspinând – camera se prăbuși odată cu el, îi săreau în ochi ba marginea covorului, ba muchiile rotunjite ale patului, ba papucii de casă ai Nadiei, aliniați jalnic unul lângă celălalt. Ca întotdeauna, în prima etapă a beției, totul era exacerbat, cumplit, zgomotos – mai ales durerea, atât de mare, încât lui Boriatinski i se părea că nu încapă în el, cum nu încapă în gură o măsăa umflată, care pulsează, rotundă, roșie, ca de foc. Dar cel mai îngrozitor era că o părticică minusculă, trădătoare din prinț se

**Romanul este o livadă cu alei ce se bifurcă.
Nu pentru că ar părea neterminat – tot
ce trebuia spus a fost spus –, ci pentru că
doi cititori, intrând împreună în text,
pot ieși din el în lumi diferite, complet diferite.**

ANNA JUCIKOVA

Mijlocul secolului al XIX-lea. O fetiță se naște neașteptat în urma unui moment singular de pasiune târzie și viața până atunci tihnită și exemplară a familiei sale nobile e răscolită din temelii. Tusia e un copil ca niciun altul: într-o societate rigidă, sufocată de convenții, se comportă total independent, diferit de orice s-ar aștepta de la ea. Un medic cu povara unui secret apăsător, sosit tocmai la timp pentru a-i da o șansă la viață, îi devine mai apropiat decât un părinte și destinele lor se împletesc într-o poveste fermecătoare, cu mister și ramificații nebănuite, întâlniri între personaje fictive și reale, iubire, ură, curaj sau neputințe și, nu în ultimul rând, o poveste despre cât de greu este să fi liber într-o lume lipsită de libertate.

**PREMIUL IASNAIA POLIANA 2021,
ALEGEREA CITITORILOR**

byblos

curteaveche.ro

ISBN 978-606-44-2250-7

9 786064 422507